

Ive
Šimat
Banov

Životna odanost keramici

MARINA BARIČEVIĆ, Stella Skopal,
Zagreb, ULUPUH - Hrvatska udruga
likovnih umjetnika primijenjenih
umjetnosti, 2009., 128 str.,
ISBN 978-953-6898-69-5

Da su smrti u Hrvatskoj konačne da konačnijima ne mogu biti, potvrđuje se ovdje danomice. Tko još, primjerice, spominje Ferdinanda Kulmera ili Miroslava Šuteja? A ako tako prolaze najveći, tko će onda još promišljati o Hinku Gudcu, Branki Hegeđušić ili Stelli Skopal i svim onim ljudima kojih je djelo veće od imena, a koji su ostavili duboka traga u hrvatskoj kulturi i zajedno s njim potonuli u bespuća hrvatske povijesne kulturne neozbiljnosti!? Tko će o njima pisati? Odgovor: Marina Baričević!

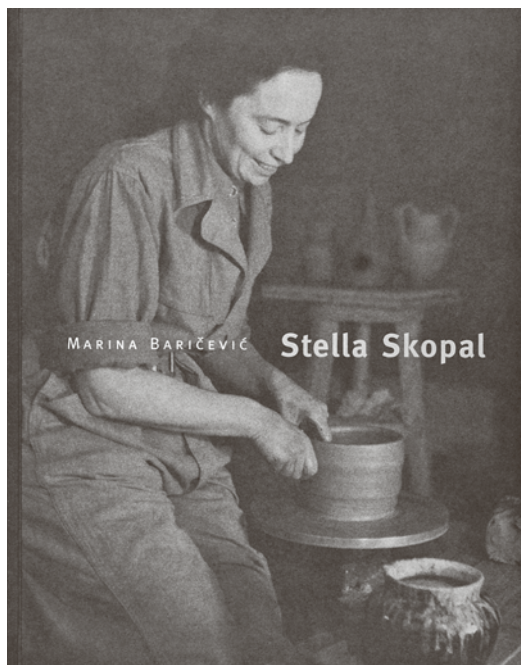
Od svih zvanja i zanimanja, interesa i djelovanja Marine Baričević, briga za “rubne” fenomene (osobito granice tzv. *primijenjene i čiste umjetnosti*) nju najviše prati. To je njezin osjećaj dužnosti. A interes za oblik koji izranja iz vatre keramičke peći nju će poodavno najviše preokupirati. Brojne bibliografske jedinice i knjige o keramici i keramičarima potvrđva su tome.

Doista, nitko kao keramičari ne odvođe ili vraćaju u prehistorijsko gnijezdo, k *dostojanstvu početka* s oblicima koje kao da su lizali plamenovi pečinske vatre i mijesile grube ruke. Ne treba uvijek spominjati izrazite keramoplastičare (Bezeredi, Juhn), ili kipare (Bojana i Ivan Švertasek, V. Popržan, B. Uzur i dr.) te slikare koji su se – kako se to kolokvijalno kaže – “okušali” i u keramici (Tomašević, Pejaković, Tabaković, Tompa, Erlich) jer su svi oni zajedno keramičkim oblicima evocirali zoru civilizacije i ljekovitost prvih strahova. Mijeseći i stvarajući oblike, pridonosili su stvorenim oblicima osjećaju života koji je utrnuo u dobrom dijelu hrvatskoga

modernoga kiparstva zaslugom velikih autoriteta, još većih tema i mesijanstva. Keramika, primjerice, H. Juhna ili L. Bezeredija po toj je osnovici bila europska u vrijeme dok se hrvatsko kiparstvo zatvaralo u svoje rasne, ideološke i političke odore te navlačilo na sebe koru realističke nepropusnosti kažnjene neprirodnom stilizacijom.

Rekao bih, prividno smjelo, da su i radovi keramičara gotovo “spašavali” hrvatsko kiparstvo od ukočenih stiliziranih gesta, smrtne ozbiljnosti i “veličanstvenih” poza. Hrvatsko kiparstvo općenito ima uglavnom dva lica; ono monumentalno i ono skromno, javno i intimno, veliko i malešno, reprezentativno i komorno, ono koje nastaje u ime života i ono koje izriče sam život, ono koje propovijeda i ono koje sebe ispovijeda, ono retoričke geste i ono svakodnevnne smjernosti.

Duboka je povijest hrvatske moderne keramike. Njezin se početak vezuje uz osnivanje Obrtne škole (1882.) na kojoj se 1884. godine otvara poseban odjel za keramiku. Sve je to lijepo i temeljito istražila Marina Baričević u svojoj knjizi *Povijest moderne keramike u Hrvatskoj*, (Školska knjiga, Zagreb 1986.). Uz druga istraživanja Marina Baričević je bitno pridonijela afirmiranju keramike učinivši taj interes najznakovitijom točkom svoje stručne biografije. Uz brojne izložbe ili knjige sada je u skromnoj ali ukusno i znalački opremljenoj monografiji iznijela i djelo istaknute keramičarke Stelle Skopal. Pritom je i ovdje ne vode samo kriteriji umjetničke vrline, nego i potpunost i jedinstvo umjetničke i ljudske biografije.

Na tom putu Marina Baričević uočava umjetnicu koja je a) postavila *prvu* veliku keramičku figuru u interijeru kavane Medulić (dekorativnu figuru *Glazbeno udvaranje* iz 1927. godine), b) priredila *prvu* samostalnu izložbu keramike (Salon Ulrich, 1935.), c) *prva* izradila 1938. godine keramički nakit u Hrvatskoj, d) *prva* u nastavu uvela uporabu lončarskoga kola (na Školi primijenjene umjetnosti 1945. godine), e) *prva* izradila keramički kamin ("prva građevna keramika umjetničke kreacije u našoj likovnoj povijesti", M. Baričević). Puno je toga *prvoga*, dakle i pionirskoga u djelovanju Stelle Skopal. Pridružimo li tome ipak ono važnije, naime visoke vrijednosti njezinih radova dobivamo keramici najodaniju osobu, a uz "iznimno civiliziranu i dragu osobu" (M. Baričević) i uzorita i brižna pedagoga.

O bliskosti spisateljice i umjetnice svjedoče i najmanje životopisne pojedinosti koje se uspješno klone trača, a koje se funkcionalno upliću u sud o značenju te umjetnice. Plod te blizine je i potpuno povjerenje u spisateljicu koju umjetnica "obavezuje" za brigu oko ostavštine koju je Marina, kako kaže, "raspršila"

na više primjerenih mjesta (Muzej za umjetnost i obrt, Hrvatski povijesni muzej, HNK, Galerija umjetnina Split itd.).

Bilo da je riječ o utilitarnoj bilo o dekorativnoj nakani oblika Stelle Skopal, oni označuju prirodniji i životniji oblik koji je – što kaže spisateljica – stavljen "u službu života". U kiparskom smislu posebice je znakovit tzv. *Ratni ciklus*. Riječ je o terakotama malih dimenzija. U tim se radovima "nastalim u dahu", jasne i teške kiparske mase, osjeća neposrednost dodira i prirodnosti pokreta. Grubo građene forme imaju ponešto od gomoljaste prirodne i amorfnе mase. Tom se ratnom ciklusu mogu pribrojiti *Glava crnca* i *Borac Ico* iz 1944. godine, punih realističkih podataka i dokaza dobroga zapažanja.

Za Marinu Baričević velika je važnost Stelle Skopal i kao profesorice na Školi primijenjenih umjetnosti. Kao učiteljice brojnih generacija keramičara-kipara odlikovala ju je metodičnost i postupnost u rješavanju keramičkih zadaća, i to od jednostavnih do sve složenijih postupaka i rješenja.

U Zaključnom promišljanju (*Zaključak s razlogom*) spisateljica spominje i "sjenu Bauhausa" i baštinu ideje totalnoga umjetničkog pokreta (*Gesamtkunstwerk*) ne pojašnjavajući detaljnije te poveznice. Moguće je da je to pomalo preuveličana uloga i prevelika pohvala. Meni opus djeluje kao i život umjetnice: heterogen, odnosno stilski i morfološki rastresit, bez dominante. Uz cjeline koje pomno navodi autorica (keramika, ratni ciklus, peći... itd.) ovdje mi se važnijim čini osobna umjetnička konfiguracija – ili moralistički govoreći – vjernost sebi. Štoviše, ovdje je riječ o senzibilnoj ali i "podijeljenoj" osobi, koja s jedne strane nosi snažnu sklonost socijalnim temama, a s druge dekorativnom animiranju i aranžiranju građanskoga Zagreba, osobi sklonoj seljačkoj grubosti oblika (utjecaj socijalnih tema grupe *Zemlja*, ranoga Radauša i Bezeredija), ali i dekorativnim finesama s bojom i oblikom koji su neobveznije uloge. Bilo kako bilo, njezini dometi, pionirski radovi (*prva u ovom* i *prva u onome*) čine je značajnom figurom hrvatske umjetnosti. Ona je shvatila

“aktualnost” (i svojih) oblika kao pitanje životnosti, pokretljivosti i neposrednosti opservacija. A kako “nema modernije tendencije od realizma” (Kosta Angeli Radovani) - tom *realizmu* treba oduzimati puke mimetičke nakane i dati onu ulogu koju je i licima svojih suvremenika dao kipar Valerije Michieli govoreći “Lice mojega sugovornika za mene je suvremena umjetnost”.

Posebno je za pisca ovoga malog osvrta zanimljiv životopis umjetnice donesen s puno osjećaja za važne i manje važne dionice njezina životnoga i stvaralačkog puta. Knjiga sadrži zanimljive fotografske priloge, bibliografiju, izbor izložaba, popis priznanja, diploma i

nagrada, mjesta pohrane djela, kao i literaturu. U knjizi se gnijezdi i CD koji donosi razgovor umjetnice (emisije *Ljudi XX. stoljeća* Hrvatskog radija), što je lijepo iznenađenje kojemu se netko još ljepše dosjetio.

I naposljetku u (*anti*)životopisu doznajemo da je spisateljica monografije predlagana tijekom četiri desetljeća rada za sve strukovne nagrade, ali da je ostala - kako kaže “pošteđena svih”.

“Marina Baričević ipak postoji” - navodi Marina Baričević smatrajući da je njezin životopis “biografija zemlje u kojoj živi...” Da *postoji*, srećom, znamo; gdje i kako živi, nažalost, isto znamo. ×